

ÉRMÉK

KATONA

A megfutamodott századot P-ben, a fronttól öt nap távolságban, összeterelték, és egy nagy, vörösfeketére kiégett ecetgyár mögött vonalba állították. A katonák sokáig álltak ott a hidegben, szájuk megderesedett, bakancsuk lassan ujjnyira belesüppedt a kemény hóba.

Aztán jött egy őrnagy két főhadnaggal; hozta a zászlóalj-napiparancsot, amelyet az egyik főhadnagy olvasott föl. Az él felől pedig az őrnagy intésére megindult egy őrmester, és kezdte kiszámolni a tizedelést. Hangosan számolt, mindenkinek külön megbökte a mellét, hogy egy katona se legyen tévedésben a száma felől.

— Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz. Egy, kettő, három, négy. — És így tovább. A tízet valamivel hangosabban mondta.

A hátsó sorban állt a jó katona. Előjárói többször állították példaképül bajtársai elé, mert puskájának minden részét mindig gondosan kifényesítette fegyverolajjal megpuha ronggyal, és igen fegyelmezett, főleg pedig gyors fölfogású katona volt. Háborúban ez az utóbbi tulajdonság roppant fontos: laktanyai kiképzésen és hadgyakorlaton nem lehet mindenre fölkészülni; egyes

helyzetek csak akkor fordulnak elő, ha már bekövetkezett a valódi háború, és ezek a helyzetek többnyire olyan váratlanul adódnak, hogy csak az igazán gyors fölfogás segíti át rajtuk a katonát.

A jó katona villámgyorsan hátralepett, és egy hellyel arrább furakodott vissza a többi katona közé.

Gyors fölfogásával fölismerte helyzetét, és azonnal tudta, hogy mit kell tennie. Fölfogásához hasonlóan gyors életösztöne ugyanis arra figyelmeztette, hogy mozduljon arrább a kék hidegtől és egyéb okok miatt is bábokká dermedt emberek között, különben tízes számot kap, és akkor ki kell állnia.

Hármaszt számolt a mellére az őrmester. Huszonkettedik helyett lett huszonharmadik, a hátsó sorban. A jó katona kedélyét sokáig nyomasztotta a csalódás, hogy életösztöne pontatlannak, gyors cselekvése fölöslegesnek bizonyult. Önmagában csalódott, ami keserves.

BETŰ

Fabó Lajost egyetlen betű különböztette meg a Szabóktól. Fabó összesen három van a telefonkönyvben, a Szabók viszont oldalakat töltenek be. Átlagosak, általánosak. Fabóra, srác korában, mindig úgy köszöntek rá a gyerekek, hogy:

— Fevaf, Fabó.

Vigyorogtak hozzá.

Jóval később, katona korában, minduntalan őt szúrta ki piszkos munkára a szolgálatvezető:

— Az a pösze. Seprút fog, körletet takarít. Vizedékből a csikkeket kiszedi.

Újabb tíz év múlva Irénke (a gépkönyvelésből) pajkos kuncogással mondta a nők napján:

— Köfi, Lajofka.

Fabó szakszervezeti aktíva volt, és abban az évben ő osztotta ki az üb

megbízásából a hóvirágcsokrokat, amelyeket a nők üres tintásüvegekbe szottak belenyomni.

Fabó túl járt a negyvenen, amikor az osztályvezetője egyszer megjegyezte, hogy az iratok alján nagy az ef, kilóg az iktatópecsét megfelelő kockájából.

— Írjon kisebbet. Mondja: ez egy elírt név?

— Mi, Fabók — mondta akkor Fabó —, mindig Fabók voltunk. Szabók soha.

TENGER

Az óceánon, ahol olyan messze esnek egymástól a partok és a szigetek, hogy egyikről nem látni a másikat, egyszer legyek röptek át, vagy a legyekkel rokon, hártás szárnyú rovarok. Azon a parton, ahonnan elindultak, nagyon elszaporodott a légyféle, és megfogytak a szívható levek meg az ehető hulladékok, ezért olyan partot kellett keresni, ahol még fordított a helyzet.

Ám a raj egy része, a gyöngébbje, nem bírta a távot. A kisebb legyek behullottak a vízbe, és ott pusztultak. Viszont amíg ez a kisebbje vergődött és fulladozott, a többi légy egyenletes sebességgel röptt tovább, és átkelt arra a túlsó szárazföldre, amely az indulás helyéről nem látszott.

Könyvekben olvashatjuk, hogy madarak is röptek át az óceánon. A természettudósok mindent följegyeztek, ami az efféle röptésekről kitudható. Távoli sziget irányába kerekedett föl egy madár, mert azon a helyen, ahol addig fészelt, nem volt már se mag, se rovar, csak rengeteg rikoitozó madár az ürütkmaszatos sziklákon.

Neki kellett tehát vágni az útnak. Bár a madarak gyöngébbje nem bírta a távot, behullott a vízbe, és mert nem volt vízimadár, belefűlt.

Viszont, amíg a vízbe hullott madarak vergődtek és fulladoztak, a többi madár egyenletes sebességgel röptt tovább, és szerencsésen át is kelt a távoli szigetre.

Emberek számos vándorlását és átkelését szintén följegyezték a tudósok. Könyveiket világtörténelemnek hívjuk.

PROFIL

Az idős koczikísérőt a Madách téren többen is rázogatták. Végül valaki kimondta, hogy alighanem halott.

Ültében halt meg az atlétatrikós sofőr mellett, és nem dőlt el. Nem dől el mindenki. Meg szépen is ült, olyan élethűen és testmelegen, hogy a rázogatók, noha gyanakodtak, mégis a mentőket hívták ki. A kihívott mentők állapították meg, hogy szabályszerűen meghalt az öreg.

A mentők bosszúsán írták be a naplójukba, hogy ez a hívás fölösleges volt. A mentők minden elgázolt gyerekről meg öngyilkosról pontos naplót vezetnek. De nem szállítanak hullát. Megesik, hogy valaki még él, amikor hívják őket, de mire odaérnek, már nem él: ilyen esetben se szállítják el. Közölték tehát, hogy ők nem foglalkoznak a koczikísérővel: az illetékest kell hívni, és amíg az megérkezik, várni kell.

Az értelmes, fiatal sofőr tudta, hogy minden szállítóvállalatnak megvan a maga profilja. Ő se szállított mást, mint úrlapot, gemkapsot, dossziét, mert az ő profilja a kultúrcikk volt. Visszaült tehát a volán mellé, és rágyújtott egy Terv cigarettára.

Türelmesen üldögéltek kettesben a vezetőfülkében; kivárták az illetékest. Az érdeklődő emberek pedig szintén türelmesen nézegették őket letről, a szélvédő üvegen keresztül; néha fölmutogattak:

— Az. Amelyik nem cigarettázik.

Jánost születésétől fogva Öcsinek hívták. Második gyereknek született. De ő már óvodás korában se szeretete ezt a nevet. Az igazi szebb volt, és a Jánosokkal mindenféle csoda történt a mesékben. Nyüglődött a nevéért. Követelte. Duzzogott. Szülei sokára engedtek csak neki, már iskolába járt, amikor végre megígérték, hogy a legközelebbi csupa jeles bizonyítványért megajándékozzák az igazi nevével.

Ez elmaradt. Közben tudniillik az iskolatársai elnevezték Zsokénak. Akkoriban cingár és vékonycsontú volt, mint amilyenek lóversenyfotókon a zsokék, iskolatársak pedig gyakran és könnyen ragasztanak olyan nevet az iskolatársukra, amely csak felületes hasonlóság vagy látvány alapján illik rá. Belőle is hiába lett aztán idővel jó tornász, és hiába mutatta be már serdülő korában mintaszerűen a félkelepet meg a saslegést, neve jó tíz évig rajta maradt.

Akkor is csak elhallás folytán szabadult tőle. Egy új, nagyszájú fiú Csokinak értette a nevét, azt kiabálta utána a nagy tízpercben. A többiek óriásit röhögtek ezen, de azonnal átvették az elhallott nevet, és a Csoki név kitartott az érettségig, onnan követte az egyetemre, végigkísérte főiskolás évein, sőt, utánaosont abba a gimnáziumba is, ahol tanítani kezdett. Fizikatanárhoz nem illett, de a csúfnevet még a tanári kar is átvette a diákoktól, kollegiális használatra. Pedagógusokra néha ragadnak diákszokások.

A névért felesége se kárpótolta azal, hogy következetesen Tamásnak hívta. Sokat töprengő férjét szerinte csak ez a komoly név jellemezhet, hiszen az egzakt tudás egyik alapja a kételkedés, a bibliai Tamás pedig kételkedett. Meglehet ugyan,

hogy az asszonynak, mint annyi társának, kellett egy olyan név, amin csak ő szólítja a férjét: afféle kulcsnév, páncélteremkulcs, vagy a titkos tanácsos kulcsa a legbelső trezorajtóhoz. Feleségtől nehéz a titkos tanácsosságot megtagadni. Ő tehát nem tagadta meg.

Házasságuk tizedik évében amúgy is kitört a háború, és a menetszázad írnoka merő butaságból vagy felületességből Józsefet körmölt a szoldkönyvbe meg a századlajstromba. Frontszolgálat és hosszú hadifogság során bonyodalmak származtak ebből az elírásból. Egy alkalommal kis híján személycsere: az igazi József föllázadt, megszökött, főbe kellett lőni. Őt nem. Az esetről szóló elbeszélés utóbb derültséget váltott ki társasági összejöveteleken: háborús emlékek gyakran mulatságosak, ha már vége a háborúnak. Vége volt: az ismerősök élvezettel hallgatták a névbonyodalmat; Milchné kacarászva szokta forszírozni a főbe lőtt Józsefet.

Milchné mondta ki akkoriban először nyilvánosan a Jóskát. Magánhasználatra, intímen szintén kimondta, néha sikoltva is. Így kimondott név könnyen rögzül a megszólított tudatában, noha a köztudatban természetesen a kevésbé árnyalt hangsúlyú, nyilvános Jóska rögzült, de igen hosszú időre. Jóska volt az ötvenéves technikai igazgatóhelyettes, Jóska a nyugdíjas. A sakkpartnerok zöme Jóska bácsinak ismerte a közepes, de megbízható sakkozót, aki mindig arra törekedett, hogy minél előbb elsáncolhassa a királyt.

A kórházban hirtelen heves szűkességét érezte annak, hogy a nevével foglalkozzék. De ott egyszerűen Ötöskének szólították, és morfiumot kezdtek a vénájába fecskendezni. Egyre több morfiumot. Aminek a hatása alatt összetettebb, nehezebb kérdésekre koncentrálni lehetetlen: előbb minden villámlik, aztán nem.